

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

§. 1. Quid dicendum est de Pontifice, & Imperatore comparatione totius
orbis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

in Rege, Rex gerit vicem Dei, quia quidquid Rex imperat, Deus imperat: ex quo.

Ad secundum nego absolute publicum manere superiorum illo, in quem transiit potestatem, hac enim translatione, obliquitur se dominum, & se Regi subiecit; sicut si te venderis alicui in servum, maneres quidem supposita venditione inferior, etsi antea non esses, neque posses facta venditione illum dominum tui private: sic proportionaliter in republica contingit, facta sue potestatis translatione.

Sed quia hac potestas in variis personis residere potest, ideo expendenda sunt: in quibus dubium est residere. Dubitatur, inquam, primum de Pontifice, & imperatore respectu totius orbis, Rege, & Regina, cui ius regni competit, de communitatibus a minori subiectis, de aliis qui Regi subduntur, de magistratibus, de parte familias, de marito respectu uxoris. De singulis ergo examinandum est, qua ratione ius habeant condendi leges civiles.

§. I.

Quid dicendum de Pontifice, & Imperatore respectu totius orbis.

- 1 Pontificem non habere potestatem condendi leges civiles totum orbem obligantes.
- 2 Neque tunc decessioni obstat derogatio, quam sapienter facit, legum Imperatoris, aliorumque Principum.
- 3 Pontifex in terris sibi subiectis leges civiles condere potest.
- 4 Idem dicendum est de Imperatore legitime electo, comparatione regnorum, quae sibi subduntur.
- 5 Extra illa regna non valet leges ferre.
- 6 Bene potest leges ferre obligantes illis in regno, in qua habet directum dominium, tamen si immediate non gubernet.
- 7 Deficientibus legibus propriis, ditionis Pontificia, & Iustitiana, leges imperatoris in causis decidendis obligant, sicut in Hispania, & Gallia.
- 8 Qui negent etiam ex consuetudine non esse obligatos iudices Hispanos sequi ius civile deficiente proprio.
- 9 Probabilius credo oppositum.
- 10 Satis rationibus n. 8. adductis.
- 11 Ob transgressionem legum civilium nisi non procedat adversus ius naturale, nulla poena debetur.
- 12 Quid dicendum cum ius civile contrarium est Pontificio civili.

Communis, & vera sententia est, Pontificem non habere potestatem ferendi leges civiles obligantes totum orbem, neque totum populum Christianum, sed solum habere potestatem ferendi leges obligantes tertiam sibi temporaliter subiectam, sic Bellarm. lib. 5. de Pontif. cap. 2. 3. & seq. Navarr. cap. novit. de iudic. notab. 3. n. 19. Covarr. reg. peccat. 2. p. 6. n. 7. Molin. tract. 2. de iust. disp. 29. Suarez de leg. lib. 3. cap. 6. n. 3. & 3. p. tom. 1. disp. 48. section. 2. sine Bonacina disp. 1. de leg. quaest. 1. p. 3. n. 5. Salas disp. 7. de leg. sect. 4. n. 30. & alij plures ab eisdem relati. Et quidem non habere potestatem ferendi leges obligantes infideles, constat ex Paulo 1. Corinth. 14. dicente, de his qui foris sunt, quid ad nos? quasi nihil circa illos Pontifex statuere possit, & in cap. gaudentes, de divorciis, decidit constitutionibus canonicis non obligari paganos. Ergo a fortiori obligati non poterunt legibus civilibus. Circa fideles vero commemorantes in terris Imperatoris, & Regibus aliisque Principibus subiectis, inde probatur, quia huiusmodi Principes habent supremam potestatem civilem, & temporalem, in suos subditos, ut constat ex cap. duo sunt, cap. cum ad verum, 26. dist. 1. & cap. per venerabilem, qui filij sunt legitimi, cap. solita de maioribus, & obediens, cap. novit. de iudic. Ergo Pontifex supremam iurisdictionem non habet, alias derogaret iurisdictioni supremam illorum Principum. Sed sine hac iurisdictione, & potestate non potest leges temporales condere, quae subditos Imperiales, Hispanos, & Gallos, & eorum Principes obligarent. Ergo. Adde Christum Dominum solum spirituales iurisdictionem Pontifici tribuisse, non temporalem, ut fere omnes Doctores exponunt illis verbis dictis Petro, Tibi dabo claves regni caelorum. Pasee oves meas. Quocirca ut Pontifex temporalium iurisdictionem haberet, sicut reliqui Principes feudales, indiguit illa donatione, quam illi Principes fecerunt, ut constat ex cap. ego Ludovicus, 62. dist. & cap. Constantinus, 96. dist. & cap. fundamenta, de elect. in 6.

2 Neque obstat Pontificem saepe derogare leges Imperatoris, & Principis supremi, ut patet ex cap. vigilanti, & cap. fin. de prescript. & regul. possessor. de reg. iur. in 6. ubi Pontifex abrogavit legem civilem permissivam praescriptionem cum mala fide: & in cap. cum haberet, de eo qui duxit in matrimonium, concedit, & mandat filijs illegitimis praebere alimenta, quae legibus civilibus negata erant, Non, inquam, hoc obstat, quia haec leges latae a Pontifice sunt leges canonicae, saltem animatum spectantes, quando enim Pontifex videt Principes saeculares fere leges aequitatis contrarias, potest, & debet suis legibus abrogare,

sicuti in supradictis exemplis factum est: lex enim illa de praescriptione mala fide fouebat fraudes, & latrocinia, lex item negans filijs alimenta pietati naturali aduersabatur: merito ergo reprobari debebant ab illo, cui animarum cura commissa est. Item quando Pontifex videt Principes saeculares negligentes esse in statuendis his, quae ad rectum regimen suorum subditorum pertinent. ob cuius negligentiam peccata grassantur, poterit ea suis legibus praecavere: neque enim hoc est ad ecclesiam potestatem habere temporalem in subditos imperiales, & regios, sed solum habere in illos spirituales potestatem, illorum conscientias spectantem: ratione cuius providere, & statuere potest, quidquid necessarium, & conveniens iudicatur: & in hoc sensu Bonifac. VIII. in Extravag. unam sanctam de maior. & obed. dixit, oportere gladium esse sub gladio, hoc est, temporalem Principum iurisdictionem spirituali Pontificis subijci.

3 Quod vero Pontifex in terris sibi subiectis habeat temporalem iurisdictionem, nemini dubium esse potest, cum spiritualis iurisdictione temporalis non excludat, ut habetur in supradicta Extravag. Bonifac. VIII. Adde Reges & Principes transiisse in Pontificem potestatem gubernativam. Ergo & legislativam, quae gubernativa necessario coniuncta est.

4 Quod si de imperatore loquamur, constat apud omnes imperatorem legitime electum posse leges ferre in prouinciis, & regna sibi subdita, quia in illis habet supremam potestatem, & iurisdictionem, deciditque in l. 1. C. de vet. iur. conel. & bene à Zenone, C. de quadrien. prescrip. & l. 4. & vltim. C. de legib. Item Imperatores antiqui potestatem habebant condendi leges obligantes totum suum imperium, ut constat ex supradict. leg. & ex toto iure Caesareo, quia auctoritas imperialis constitutus est, & specialiter ex l. 2. C. de ver. iur. emul. ubi dicitur soli imperiali auctoritati leges condere, & interpretari esse concessum: sed eandem potestatem habet nunc Imperator Romanus legitime electus in terris sibi subditis. Ergo. Dixi legitime electus: nam si caret legitima electione, caret potestate legislativa, sicuti caret, qui per vim, & iniustitiam regnum occuparet. Contingere autem potest, ut bene dicit Suarez infra referendus, successu temporis populum admittere talem principatum, & tunc ratione consensus populi, potestatem habere legislativam. Adde, dum expelli non potest, censendus est illum habere, ne maiora mala proueniant, quae enim maius malum carere populum gubernatione vlt. a. quam permitti gubernari à tyranno, quae à se expellere non potest: & ita tradunt Salas disp. 7. de leg. sect. 12. Molina de iustit. tract. 2. disp. 13. Suarez lib. 3. de leg. cap. 4. num. 4. Bonacina disp. 1. q. 1. p. 3. n. 5. circa med.

5 Nullo autem modo potest Imperator legitime electus extra regna, & prouincias sibi subditas leges ferre, quia non habet potestatem, & iurisdictionem illis in locis: nam vel illam habere debet à Christo Domino, vel iure belli, vel electione populi. A Christo Domino illam non habet: nam si Pontifici data non est, ut diximus, minus censetur Imperatori concessa. Adde nulum reperiri locum in Scriptura, unde talis potestas concessa intelligatur. Ergo sine fundamento hae affirmanda sunt: iure autem belli constat Imperatorem nunquam occupare terras, quae Regibus aliis subditae sunt: quales sunt Hispania, Gallia, & Belgica, electione tamen minus constat. Ergo non est unde ceteri debeat, in totum orbem iurisdictionem habere. Adde Pontificem in terris subiectis sibi potestatem temporalem supremam habere, Regem Hispaniae, & Regem Galliae in suo regno, & sic de aliis. Ergo non potest Imperator illam habere: & ita fere omnes Doctores sentiunt, ut videre est in Molin. tract. 1. de iust. disp. 24. 29. & 30. Suar. lib. 3. cap. 7. n. 8. Valq. 2. 2. disp. 53. cap. 2. Bonacina disp. 1. de leg. q. 1. p. 3. n. 5. vers. dixi.

6 Aduerter tamen Imperatorem habere dominium directum in aliqua regna, & prouincias, etsi ab alio, tanquam à supremo domino gubernentur. Nam esto Imperator illa regna per se immediate non gubernet: at recognoscitur à Ducibus illorum regnorum tanquam supremis Principes iure feudi, vel alio simili titulo. Et in his prouinciis, & regnis leges Imperatoris vim, & obligationem habent, & obseruari debent, quamvis non solae: quia possunt habere proprias leges à suis Principibus latas, tradit Bonacina supra Salas disp. 7. section. 8. num. 46. Valquez cap. 2. num. 24. Suarez cap. 8. n. 2. At autem ipsi Principes imperio subiecti possunt imperatoris leges suis legibus derogare: Respondet optimè Suar. ex consuetudine, & vlt colligendum esse: potuit enim à principio dari illis dominium prouinciae ea conditione, ut legibus imperatoris gubernentur; neque possent aliquas facere, quibus earum obseruantia diminueretur, sed potius foueretur, vel possent dari ea conditione, ut legibus imperatoris gubernentur, cum proprias non haberent: qualiter autem fuerit concessum, colligendum est ex ipso vltu, & consuetudine.

Extra has vero prouincias, & regna leges Imperatoris per se non obligant. Unde non obligant in regno Hispaniae, Galliae, Lusitaniae, Flandriae, & similibus, quia neque Imperator est illorum regnorum gubernator, neque iure feudi, aut alio titulo simili ei subiecta sunt.

7 Sed dicitur quod est, an deficientibus legibus propriis horum regnorum, gubernari debeant legibus imperatoris, in causis, inquam, decidendis.

Et quidem de provinciis Pontifici temporaliter subiectis id affirmandum est, quia ita Pontifex statuit, *cap. 1. de noui operis nuntiat.* quod pro causis spiritualibus decidendis vim habet in tota Ecclesia: pro temporalibus autem solum in rebus temporalibus Pontifici subiectis, sic Suarez *lib. 3. cap. 8. num. 3.* Bonacina *num. 5.* Valquez *disp. 153. cap. 2. Salas disp. 7. sect. 8. num. 46.* Idem dicendum est de regno Lusitanie deficientibus enim propriis legibus, decidendus casus est legibus iuris ciuilibus, non Pontifici, etiam Pontificum contrarium sit *lib. 3. ordinam. tit. 64.* In regno autem Gallie, & in Hispania nullo modo tenentur iudices deficientibus propriis legibus leges ciuiles sequi in causis decidendis, quia in legibus illorum regnorum, nullibi est statuta talis obligatio.

8 Solum est dubium, an ex consuetudine teneantur iudices sequi decisiones iuris ciuilibus deficiente iure proprii regni, prout in Hispania? Negat Suarez *num. 5.* & adducit Gregor. Lopez *leg. 8. tit. 4. part. 3.* Franc. Vazquez *tract. de potest. Pontific. azim. 7. n. 10.* Bernard. Diaz *pract. quest. 144. circa fin. vbi Salcedo. Mouetur, quia non constat de tali consuetudine, quae fuerit introducta deficientibus, vel scientibus, Regibus. Item quia Philippus II. nouissime renouauit l. 1. & l. 2. Tauri, in qua deciditur casus decidendus ille per leges horum regnorum, & non per alias: habetur l. 1. & l. 2. noua compilat. Quod non videtur dicendum, si deficientibus legibus nostri regni leges ciuiles sequenda forent, item non probatur consuetudo, & vis ex eo, quod iudices frequentius iudicent per leges ciuiles deficientibus propriis, quia id fieri potest non obligatione, sed imitatione, quia scilicet acquiritur proximiores videntur.*

9 Verum mihi probabilis est tenentur iudices Hispanos leges ciuiles sequi in causis decidendis, si deficient leges proprias: probat late & eruditè Burgos de Paz in l. Tauri, à num. 520. Anton. Gomez ibi num. 10. Didacus à Castilio ibi verbo, no se ose de ellas, & in l. seq. in verb. ptes por ellas, no por otras, & infra l. 3. verb. sine testigos, col. 8. Mouetur primò quia leges ciuiles sapientissime allegantur in tribunalibus, cum proprias deficientes, & iudices sequuntur: si autem iudices eas non teneantur sequi, nullius vtilitatis esset illas allegare. At videmus, & testatur Burgos de Paz iudices etiam supremos non audere his legibus contraire, nisi cum nostris legibus aduersentur. Ergo ex obligatione habent illas sequi. Secundò ex l. 1. tit. 9. lib. 3. que fuit edita Barcinonae anno 1493, vbi sancitur nullum iudicem effici posse, absque eo, quod iuri canonico, & ciuili per decem annos studuerit: si autem ius ciuile ad causas decidendas non deferretur, etiam deficientibus propriis, vt quid tanta cura apponenda erat in eius studio? Tertio, quia leges ciuiles, quae peccatum non auertunt, in maxima aequitate fundantur. Ergo cum conueniens sit iudices regulam aliquam habere in causis decidendis, ne se periculo errandi exponant, & ex iure regio illam non habent, mutuari debent ab imperiali iure. Et consuetudo ex *cap. fin. de transactionib. vbi cauetur, cum iudex ius expressum non habet in causis decidendis, aequitate causam dirimat, & probat textus in l. quod si Episcopi, in fine, ff. de eo quod certo loco.* Sed ad hanc aequitatem seruandam nullus modus aptior esse potest, quam lex imperialis deficientibus propriis. Ergo. Adde causam decidere ex proprio crebro, praetermissis iuris ciuilibus sanctionibus, errandi periculo non leui est expositus: quod damna textus in l. 1. §. mirabile, C. de ver. iure enunciendo, vbi, & propter ipsam conscientiam, & voluntatem iudicum magis quam legitima auctoritate lites dirimebantur. Quarto non leuiter probatur haec sententia ex praedictio legum Matriti anno 1501. vbi loquens Rex de causis decidendis affirmat decidi debere per ius leges de las partidas, & de los fueros, & ordenamientos, & pragmatias, & por derecho comun. In quibus vltimis verbis ius ciuile intelligitur. Ergo iure ciuili causae decidi debent deficientibus legibus propriis.

10 Neque obstant superioris allegata, solum enim probant, statibus legibus nostri regni, per illas, & non per alias leges decidendas esse causas, vel probant non esse in Hispania causas decidendas per leges ciuiles, & imperiales, deficientibus propriis, tanquam per leges per se obligantes, sed tanquam per solidas quasdam rationes, & aequitates, & rationi naturali maxime conformes. In quo sensu probat Burgos de Paz *num. 546.* ex Hostiensis, & aliis, in Gallia vendum esse legibus ciuilibus, cum proprias deficientes: neque contrarium esse textum in *cap. super specia, de priuileg.* quia interpretandus est, quod Gallias non vt leges obseruant, sed vt rationes, & decisiones iuri naturali conformes, vel quod non obseruant imperiales extraneas proprias.

11 Placet tamen mihi sententia Suarez, Gregor. Lopez, & aliorum supra, neminem esse puniendum propter transgressionem legum ciuilibus, si actus non sit contra ius naturale, vel regni: neque contractum fore irritum, etsi à iure ciuili irritetur, si tamen iure naturali, vel regio non irritatur: quia si hos effectus leges ciuiles haberent, obligarent sanè Hispanos, sicuti propriae, quod non est dicendum.

12 Sed aduersus supradicta obstat: quia si deficientibus legibus nostri regni, sequendum est ius ciuile non in vi legis per se obligantis, sed in vi rationis, & directionis iustae. Ponamus iuri ciuili Pontificum esse contrarium. Quod ergo sequendum erit? Suarez *num. 6.* facile ab hac dubitatione leuauit: affirmat namque neutrum ex obligatione esse sequendum, ex consilio, & aequitate Pontificum. Verum Gregor. Lopez *lib. 8. tit. 14. part. 5.* & Salcedo *pract. quest. 144. lit. Castimat* sequendum esse ex obligatione Pontificum. At crederem praefertendum esse iure Pontificio: (loquor de Pontificio ciuili, non canonico.) Mouetur, quia ius Caesareum ideo vocatur commune, quia commune est omnibus regnis, cum proprium deficit. Secundò, quia ius Caesareum permittitur allegari in causis decidendis: at ius speciale Pontificum nullo modo. Tertio, quia ipsemet Pontifex mandat ius Caesareum sequi in suis provinciis, cum proprium deficit. Ergo si Rex Hispaniae idem intendat, & velit, vt deficiente proprio iure commune sequatur, rationabiliter, & iuste videtur procedere.

§. II.

Quid dicendum de Rege, Regina, aliisque subditos habentibus.

- 1 Rex, & supremus Princeps leges ferre potest.
- 2 Aliquando illas ferre non potest independenter à regno.
- 3 Regina si domina est regni, & viro soluta, leges ferre potest.
- 4 Proponitur obiectio, & fit satis.
- 5 Matrimonio adstricta dubium est an gaudeat hac potestate, & si illam integrè transferat in maritum.
- 6 Probabilis est hanc potestatem retinere.
- 7 Solutur ratio dubitandi n. 5. adducta.
- 8 Qui subditos habent ratione domini, & non iurisdictionis, leges ferre non possunt.
- 9 In quo potestas domini, & iurisdictionis distinguantur.
- 10 Communitates perfecta, seu supremam habentes iurisdictionem, leges ferre possunt.
- 11 Secus quae in Principem potestatem transfulerunt, nisi ex privilegio, vel usum contrarium constet.

1 Certum est quemlibet Regem supremum habere potestatem ferendi leges in suo regno, quia habet potestatem gubernatiuam, quae sine legislatiua esse non potest. *Bar. in l. ult. C. de legibus. Bald. cap. 1. de constitut. Nauarr. cap. nouit. de iudic. notab. 2. n. 110. Suarez lib. 3. cap. 9. n. 2. Bonacina disp. 1. q. 1. p. 3. n. 7. Salas disp. 7. sect. 11. num. 51. & ferè omnes expostores D. Thom. 1. 2. q. 90. art. 3.*

Idem dicendum est de aliis Principibus supremis, qui superiores non cognoscunt quoad temporalem iurisdictionem, quotcumque nomine nuncupentur, Duces, Marchiones, Barones, &c. Qui verò superiores agnoscunt, examinare debent, qua ratione illis concessa est facultas gubernandi, & leges ferendi: an, inquam, dependenter à Principe supremo, an independenter ab illo: & pro modo concessionis erit potestas ferendi leges, sic Suarez *num. 3.* Bonacina *supra.* Salas *sect. 8. n. 46.* Valquez *disp. 153. cap. 2. & 3.* Idem cum proportione dicendum est de magistratibus, seu gubernatoribus, quibus regimem provinciae incumbit, possunt enim hi vel ex lege, vel ex consuetudine, vel ex speciali voluntate Principis leges ferre: quia potestas leges ferendi delegabilis est à Principe, cum sit potestas iurisdictionis. Videre tamen debent, quam habeant potestatem, sic praecitati DD. Bonacina, Suarez, Salas *supra.* In Hispania autem nulli gubernatores, Duces, Comites & Dynastae habent potestatem leges ferendi, quia in l. 1. tit. 1. part. 2. expressè illis prohibetur.

2 Adactro tamen aliquando Regem, etiam supremum sit, non habere potestatem ferendi leges independenter à regno: vt dicitur de regno Aragoniae, quod sub hac conditione Regi tradidit gubernandum, cum enim tota potestas legislatiua sit prius in communitate, & ex illa in Regem fuerit translata potuit communitas sub hac, vel illa conditione potestatem tradere, & tunc communitas legislatiua erit simul cum Rege, & Rex cum communitate, ita Suarez *lib. 3. cap. 9. num. 3. & cap. 19. num. 6.*

3 Sed inquires, quid dicendum sit de Regina? Respondeo: si ipsa domina est regni, & matrimonio alligata non est, leges ferre potest, sicuti quilibet alius Rex supremus, quia ratione domini in regnum habet in se potestatem legislatiuam, cum alio modo regnum gubernare non posset. Secundò, quia ipsa femina capax est regiae iurisdictionis, *cap. dilecti, de arbit. cap. ex parte, el. 2. de priuileg.* Ergo capax est praecipui actus illius, qui est leges condere. Tertio sequeretur peccatum, qui regnum feminae relinqueret, si quidem tribueret potestatem ei, qui eam exercere non posset. Quocirca Regina regni domina poterit leges condere, & causas cognoscere, & sententias ferre, quia haec omnia non excedunt potestatem sibi concessam, & ita tradant Innoc. & Panorm. in c. dilecti,

DE
CASTRO
PALAO
PONTI
LIVIO